

АНАЛІТИЧНА НОТАТКА щодо законопроекту про державну підтримку сільськогосподарського страхування

Законопроект

Особливостями представленого законопроекту "Про державну підтримку сільськогосподарського страхування" є:

- 1) суттєва зміна підходу до врегулювання державної підтримки страхування сільськогосподарського виробництва:
  - змінюється концепція регулювання
  - змінюється назва закону
  - закон пропонується прийняти в новій редакції
- 2) визначення принципів страхування з державною підтримкою
- 3) введення вичерпного переліку об'єктів страхування, а також об'єктів, які не підлягають сільськогосподарському страхуванню з державною підтримкою
- 4) припущення, що державна підтримка за іншими напрямками може надаватися виключно за умови укладання договору страхування
- 5) надання державної підтримки не лише на субсидіювання страхового платежу, але й за іншими видами, встановленими законом або постановою КМУ
- 6) покладання на профільне аграрне міністерство обов'язків не тільки щодо обслуговування державної підтримки у сфері сільськогосподарського страхування, але й затвердження стандартизованих страхових продуктів (спільно з профільним органом з регулювання ринків фінансових послуг)
- 7) деталізація адміністрування сільськогосподарського страхування з державною підтримкою, у тому числі процедури укладання договору страхувальника із страховиком,
- 8) деталізація змісту стандартизованого страхового продукту
- 9) визначення прав та обов'язків страховика та страхувальника
- 10) накладання обов'язку на профільні державні агентства і служби надавати профільному міністерству інформацію для потреб сільськогосподарського страхування
- 11) визначення санкцій за порушення
- 12) збереження раніше наданих страховикам ліцензій (із зміною її назви)

Концепція

Ситуація навколо законопроекту про підтримку сільськогосподарського страхування відповідає усталеній традиції виключати стадію формування і обговорення концепції законодавчого регулювання і одразу "запаковувати" таку концепцію в текст законопроекту. Така практика є хибною і не відповідає світовій практиці.

На даному етапі поза дискусією лишаються такі суттєві концептуальні моменти як:

- 1) що саме фінансується державою: частина страхової премії чи частина страхового відшкодування у разі настання страхового випадку?

В Україні вже склалася традиція, коли державна підтримка пов'язується виключно із страховою премією. Однак практика діяльності страхових компаній і на національному і на міжнародних ринках свідчить про те, що сума страхових виплат, як правило, менше (а інколи й набагато менше), ніж сума зібраних премій (світовий показник 65-70%). **Отже, виплата такого ж відсотку суми державної підтримки при настанні страхового випадку буде коштувати бюджету менше на 30-40%, ніж компенсація страхових премій.**

До того ж у випадку компенсації втрат можна очікувати значно менше фіктивності у відносинах між страхувальником та страховиком, аніж при компенсації страхової премії.

Окрім того, **гарантування виплати частки держави при настанні страхового випадку буде стимулювати страхові компанії більш добросовісно здійснювати страхові виплати за рахунок того, що будуть чітко унормовані випадки здійснення страхових виплат.**

Гарантована виплата державою частки суми страхової виплати дозволить відповідним чином зменшити суми страхової виплати, яку здійснює страхова компанія, а відтак зменшити і суму страхової премії. Отже, в даному випадку **сільськогосподарський виробник отримає подвійну підтримку: як за рахунок зменшення суми страхової премії, так і за рахунок страхових виплат у разі настання страхового випадку.**

2) яке коло страхувальників може працювати у сфері страхування з державною підтримкою?

В законопроекті зазначено, що страхувальником є той, хто має право здійснювати страхування сільськогосподарської продукції. Ця фраза ні про що. Вона відкриває шлях до реалізації відомчих інтересів, корупції і дискримінації на ринку страхових послуг. **На рівні закону варто з'ясувати, чи входить до кола сільськогосподарських страховиків з державною підтримкою страхові компанії, які працюють на засадах взаємного страхування (це відкрило б дорогу для розвитку кооперативів та знизило б ризики тінізації), іноземні страхові компанії (вони могли б принести на ринок України власні страхові продукти і покращити кон'юнктуру ринку).**

3) за якими параметрами визначається настання страхового випадку – за індивідуальними параметрами, прописаними на рівні страхового продукту та договору чи за законодавчо встановленими індексами (недостатній чи надмірний рівень вологи, температурні максимуми/мінімуми, відхилення від середнього рівня урожайності, доходів тощо). **Останній підхід, який останнім часом все більше поширюється в країнах, світу знижує адміністративні витрати і підвищує оперативність отримання відшкодування. В наших умовах цей підхід був би доцільним ще й завдяки його антикорупційного потенціалу.**

4) що є об'єктом сільськогосподарського страхування з державною підтримкою?

В законопроекті зазначено, що об'єктами сільськогосподарського страхування є посіви, урожай сільськогосподарських культур, багаторічні насадження, сільськогосподарські тварини, риба, водні біоресурси, сім'ї бджіл у вуликах, включаючи їх продуктивності (до речі, останній термін не є усталеним і навряд чи може використовуватися на рівні закону). Також визначений перелік окремих сумнівних об'єктів, які не підлягають сільськогосподарському страхуванню з державною підтримкою. Однак таке коло виглядає досить вузьким і незбалансованим. Адже при настанні страхового випадку у виробника сировини страждають і підприємства переробної галузі, які закупають таку сировину. Зрештою, сільськогосподарська продукція визначається як така, що відповідає кодам 1-24 УкрЗЕД і включає навіть готові харчові продукти. **Надання можливості страхування не лише фізичних об'єктів, але й доходів сільськогосподарських виробників (що цілком відповідає світовій практиці) може покращити ситуацію у сфері національного аграрного та харчового виробництва. Тим більше, що такий інструмент може вплинути та стабілізувати сферу виробництва продукції із доданою вартістю (що є пріоритетом національної аграрної політики).**

5) на якому рівні держава має брати участь у страхуванні?

В законопроекті не визначений відсоток участі держави в сільськогосподарському страхуванні. Світова практика свідчить про те зазвичай вона перевищує 50% (в США 60%, а у Китаї держава разом з муніципалітетами взагалі взяла на себе 97% виплат). В Україні мова йде про 50-75% відшкодування. **Однак на даному етапі ця цифра не винесена на законодавчий рівень. Це створює невпевненість у спроможності держави належним чином захистити сільськогосподарських виробників, уповільнює економічний розвиток і надходження інвестицій.**

До написання тексту закону варто переходити тільки після того, як досягнуте розуміння і згода щодо визначений вище параметрів.

Зауваження

Щодо власне законопроекту "Про державну підтримку сільськогосподарського страхування" можна надати наступні зауваження:

Стаття 1. Основні поняття є виключно куцою і потребує більшої деталізації. Зокрема, тут варто визначити поняття, пов'язані з відміченими вище концептуальними засадами.

Стаття 2. Принципи здійснення сільськогосподарського страхування з державною підтримкою. виглядають еkleктично. Зміцнення довіри – це мета діяльності держави у сфері страхування, а не його принцип. Принципом є добросовісна конкуренція, в крайньому випадку її забезпечення з боку держави, а не її підтримка.

Стаття 3. Страхувальники та страховики. Пропозиції щодо кола страховиків надані вище.

Стаття 4. Об'єкти страхування. Пропозиції щодо уточнення кола страховиків надані вище.

Стаття 5. Обов'язковість страхування. Стаття по-перше, дискримінаційна, по-друге, ні про що. Потрібно або визначити випадки, коли страхування при отриманні державної допомоги є обов'язковим, або послатися на те, що порядок надання державної фінансової підтримки за умови сільськогосподарського страхування визначається постановою КМУ.

Стаття 6. Шляхи реалізації державної підтримки. Пропозиції щодо форматів надання державної підтримки при сільськогосподарському страхуванні надані вище.

Стаття 7. Повноваження центрального органу влади. Всі інституції, які створюються при органах влади затверджуються наказами та іншими нормативними документами таких органів, а не визначаються їх керівниками.

Стаття 8. Бюджетне та нормативне забезпечення. Зміст цієї статті це предмет бюджетного законодавства (кодексу і підзаконної нормативної бази), а не цього закону.

Стаття 9. Порядок укладання договору. Це має бути врегульовані на рівні підзаконної бази (наказ міністерства).

В законі відсутні суттєві моменти які там мають бути, натомість наведені надмірні деталі, які мають бути предметом підзаконної нормативної бази.

Стаття 11. Стандартизовані страхові продукти. Пакет документів стандартизованого продукту варто визначати на рівні підзаконного акту.

Висновок

- Законопроект "Про державну підтримку сільськогосподарського страхування" не спирається на добре пропрацьовану і узгоджену із світовою практикою концепцію державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції. **Це веде до втрати шансів на адекватний розвиток державної підтримки у сфері страхування сільськогосподарського виробництва і втрату національної ефективності в питаннях стабілізації сільськогосподарського виробництва.**
- Законопроект змішує питання регулювання на законодавчому і нормативному рівні, не надає відповідей на актуальні та гострі питання сільськогосподарського страхування. Це веде до зниження ефективності і навіть втрати дієздатності страхування з державною підтримкою.

Загалом: Законопроект містить те, що не потрібно (деталізація процедур, втручання в компетенцію бюджетного процесу тощо) і не містить того, що має бути дійсно визначене на законодавчому рівні (об'єкти фінансування державою, об'єкти страхування, коло страховиків і вимоги до них, розмір відшкодування тощо).